

Ze besloot het roer om te gooien en fulltime te gaan schrijven. Op slag werd ze een gelukkiger mens: Rascha Peper (1949) had haar bestemming gevonden. Juist bezig met haar 'finale meesterproef' kreeg ze afschuwelijk nieuws: er was alvleesklierkanker bij haar ontdekt. In een ongeneeslijk stadium.

Schrijfster Rascha Peper is ziek **'De zin van het leven is de zin ín het leven'**

U w man viel op u omdat u als 18-jarige heel mysterieus was. (lacht) "Toen ik in 1968 ging studeren had ik van die Cleopatraogen van eyeliner. Ik droeg zelfgemaakte Griekse sandalen met leren banden tot aan mijn knie, haha. En veel existentialistische zwarte coltruien, en buitenissige oorbellen. Ik was een ontzettende aanstelster wat dat betreft."

Nu zorgt hij voor u. Was hij altijd al zo zorgzaam?

"Nee, hij had een druk leven als diplomaat in buitenlandse dienst. Ik deed de dingen thuis, tussen het schrijven door. Pieter is nu gepensioneerd, en een groot deel van zijn dag bezig met zorgen dat alles loopt: boodschappen, koken... In augustus was ik zó slap en ziek dat hij me het bad in moest helpen en me moest afdouchen. Dat doe ik tegenwoordig weer alleen. Maar ik kom het huis niet meer uit."

De rollen zijn veranderd tussen jullie.

"Ja. Ik vind het moeilijk om te ervaren dat je opeens zo sterk van iemand afhankelijk bent – al ben ik er ook heel dankbaar voor. Ik heb een periode gehad dat ik vreselijk bang was dat er iets met hém gebeurde. Dat heb ik eigenlijk nog steeds. Of dat mijn zoon een ongeluk krijgt en dat ik voor ik zelf dood ben, de dood van mijn kind nog moet meemaken. Ik ben heel bezorgd en angstig geworden. Aan de andere kant brengt Pieters zorg voor mij ook een nieuwe tederheid

tussen ons die heel mooi is. We zijn over het algemeen heel nuchter en beslist niet huilerig over het feit dat ik nu dood-ziek ben. Maar er zijn van die momenten dat je opeens komt te praten over: wat als ik er niet meer ben, hoe ga jij dat en dat nou doen? Dan storten we allebei even helemaal in en beginnen we wel te huilen. Op zo'n moment voel je je heel dicht bij elkaar."

Hoe is de ziekte bij u ontdekt?

"Ik zou een simpele galblaasoperatie krijgen. Maar twee weken voor de geplande datum werd ik opeens zo ziek, dat ik in het ziekenhuis moest worden opgenomen. Toen ontdekte men dus dat er iets heel anders aan de hand was. Ik heb niet zo emotioneel gereageerd dat ik verschrikkelijk begon te huilen. Maar het was heel onverwacht. Tegenwoordig is 63 een leeftijd waarop je de dood nog zo'n twintig jaar in het verschiet ziet liggen. Mijn man en mijn zoon van 32 waren er bij, en ja... mijn zoon is emotioneler dan ik, die vond het meteen verschrikkelijk. Mijn man natuurlijk ook. In de loop van de week begon het tot me door te dringen. Maar in hoeverre dat nou écht doordringt, dus dat het een zekerheid wordt en je het accepteert, zo ver ben ik geloof ik nog steeds niet."

U kunt zich niet voorstellen dat het echt gebeurt?

"Nee. Je gelooft het maar half. En dan moet je na gaan denken of je chemo wil. Mijn man en mijn zoon zeiden: alsje-blijft, doe nou voor zover het draaglijk is alles om er nog zo lang mogelijk te zijn. Dat willen we zo graag! Toen heb ik ►

"Pieters zorg voor mij brengt een nieuwe tederheid tussen ons die heel mooi is"

samen met hen maar besloten dat te doen.”

Denkt u nu: ik wil dat mijn zoon bepaalde dingen nog van me weet?

“We hebben allebei een sterke behoefte om over vroeger te praten. Opeens wil hij allerlei dingen van me weten, over de familie, en zijn kindertijd in Wenen, omdat hij denkt: straks kan ik het haar niet meer vragen. En hij wil me steeds vasthouden. Steeds zit-ie maar over mijn handen te strijken. (*lacht vertederd*) Hij is knuffeliger dan ik. Vaak omhelst hij me en komt hij dicht tegen me aan zitten. Dat vind ik ontroerend. God, ik ben stapelgek op hem.”

Uw moeder leeft nog.

“Met haar praten vind ik moeilijker dan met andere dierbaren. Omdat zij het zich zo aantrekt. We hebben altijd een goede band gehad. Ik vind het soms pijnlijk te merken hoe flink ze wil zijn, niet wil huilen. Niet te emotionele onderwerpen wil aansnijden. Dat komt hard aan. Ik vind het zo intens beroerd voor haar.”

Hoe zien uw dagen er uit?

“Ik breng mijn dagen in pyjama door. Elke vrijdag ga ik naar het ziekenhuis voor chemotherapie. Zo vanaf zaterdag, zondag word ik daar behoorlijk ziek van, en moet ik op bed blijven. In de loop van de week knap ik weer op. Ik kan me niet meer concentreren op het schrijven. Dat is mijn grote frustratie. Ik maak alleen nog korte stukjes voor de krant. Vroeger zat ik elke dag op mijn werkkamer. Die kamer is nu aan het verstoffen. Dat is triest. Ik was net bezig aan een roman die zo'n zeshonderd pagina's zou worden. Ik had dat als mijn grote finale werk in gedachten. Mijn meesterproef. Ik mis het proces van zo'n hoofdpersoon steeds beter doorgronden, telkens dingetjes verzinnen, van: ja! Dit is echt iets wat zij zou zeggen! Ik kan dat boek niet afmaken, want ik heb nog wel twee jaar nodig. Mijn redacteur denkt dat er misschien een novelle van kan worden gemaakt.”

Gaat u dat dan nog redigeren?

“Ik kan helemaal niet zeggen: ik ga dit en ik ga dat. Alles zal afhangen van het effect van deze chemo's, die zo tegen Kerstmis afgelopen zijn. Of ik dan nog tijd van leven heb én kan werken, is maar zeer de vraag. Tot nu toe lijkt ik tot de minderheid te behoren bij wie chemo wel aanslaat. Het is niet levensreddend maar wat

‘Zo jammer dat mijn meesterproef niet afkomt. Die andere boeken waren niet goed genoeg’

RASCHA PEPER

(1949) kreeg op haar 36ste de ziekte van Hodgkin. Ze stopte met lesgeven en ging schrijven. Na vele boeken zoals *Rico's vleugels*, *Russisch blauw* en *Wie scheep gaat*, werkt ze nu aan haar ‘finale meesterproef’. Dit boek zal ze niet af kunnen maken omdat er onlangs alvleesklierkanker bij haar werd ontdekt.

levensverlengend. Laten we zeggen dat ik door die chemo's een half jaar langer leef.”

Waar vindt u uw plezier in?

“Ik kom niet meer buiten, maar ik moet twee keer in de week even naar het ziekenhuis. Om met de taxi door de stad te rijden is heerlijk! Dan zit ik te letten op de gezichten van die fietsers, al die mensen die druk zijn en ergens naartoe gaan. Zo ben ik opeens weer even deel van het leven, en dat mis ik juist zo. Ik vind het ook heerlijk om hier op de bank te kijken naar wie er allemaal over de brug gaan, en naar de geel wordende boom voor ons huis.”

Verandert u mentaal doordat u fysiek verandert?

“Ja, heel sterk. Ik kan emotioneel veel minder aan. Films of boeken met geweld, daar kan ik absoluut niet tegen. Iemand stuurde me drie verzamelde romans van Arthur van Schendel. Ik dacht: leuk, *Grauwe vogels* eens lezen. Blijkt me dat toch een inktzwarte roman, doordenkt van doem, predestinatie en somberheid! Ik kón het niet uitlezen. (*lachend*) Terwijl ik somberheid in de literatuur nooit uit de weg ben gegaan! Als melancholieke puber was ik al dol op Emants en de oude Russen – Tsjechov, Dostojevski. Mensen die op een grootse manier hun ondergang tegemoet gaan, prachtig!”

Later schreef u zelf ook over de dood.

“Ja, bijvoorbeeld in *Vingers van marsepein*. Ik weet nog dat ik voor het eerst in Museum Boerhaave kwam, twintig jaar geleden of zo. Daar hadden ze van die foetussen op sterk water met een mutsje op en kanten manchetjes om. Dat trof me als een mokerslag. Ik vond 't ontzettend mooi, bizar en idioot dat iemand de moeite had genomen babylijkjes zo mooi aan te kleden en voor de eeuwigheid te bewaren. Ik was zo ontroerd, dat ik dat in een boek wilde verwerken. Maar nu de dood voor mij zelf zo dichtbij komt, moet ik niets meer van dat macabere hebben.”

Uw goede vriendin, schrijfster Maria Stahlie, zei mij over u: “In haar werk is het thema van de dood direct verbonden met een onmacht om het leven te ‘gronden’. Haar personages raken vaak bij gebrek aan een geloof of een onzichtbare hoge zin van het leven, geobsedeerd door een wetenschappelijk of artistiek fenomeen dat zij vervolgens verheffen tot een passie of afgod die hen vrijwel altijd de kop kost. Nu in haar persoon-

lijke leven de eindigheid van het aardse bestaan zich vol heeft aangediend, zal ze er niet voor terugdeinzen om te onderzoeken in hoeverre de ‘onmacht’ van haar personages ook háár onmacht is, en of ze daar vrede mee kan hebben.”

“O mijn god, wat prachtig! Die onmacht heb ik zeker. Ik weet dat zij zich soms ergert aan de zinloosheid die ik het leven toedicht. Ik geloof niet in een god, of in een diepere zin van het leven. Die troost geef ik mijn personages niet. Ik geloof ook heel sterk dat de zin van het leven de zin in het leven is. Wat je er zelf van maakt, wat je erin weet te stoppen, dat haal je er ook uit. Ik denk niet: zou ik misschien toch een eeuwige ziel hebben of ga ik ergens naartoe, kom ik weer in een andere wereld terecht? Dat hoor je wel eens, dat mensen op het allerlaatst nog ergens in gaan geloven. Dat zou ik toch een zwakte vinden. Ik geloof dat wij gewoon alleen op de wereld staan zonder ultieme troost. En dat godsdienst iets is wat je voor je eigen troost en zingeving bedenkt, maar dat niet reëel is. Ik hoop dat ik dat blijf volhouden, want het is altijd mijn overtuiging geweest.”

Maria vraagt zich ook af of u vrede kunt hebben met de dood.

“Ik denk wel dat ik er vrede mee heb om dood te gaan. Ik ben nooit bang geweest voor de dood. Maar ik wil niet echt denken aan hoe dat praktisch moet gaan, die laatste dagen of weken. Een euthanasieverklaring heb ik wel getekend. Maar ik maak me wel eens zorgen of ik op het laatst het bewustzijn helemaal kwijt zal zijn, of dat ik nog veel pijn of lichamelijk ongemak zal hebben. Er is een methode waarbij je steeds meer morfine toegediend krijgt en langzaam uit het leven wegglijdt. Dat wil ik wel. Wat me akelig lijkt, is dat je een dag afspreekt waarop de huisarts de pillen komt brengen. En ik mijn man en zoon gedag moet gaan zeggen. Daar zie ik erg tegenop.”

U zei in het NRC: ik wil doorgaan tot het leven helemaal niet meer de moeite waard is. Waar ligt die grens?

“Dat is een glijdende schaal. Heb ik nu het gevoel dat die chemo's mij een kwalitatief goed genoeg leven geven? Nee, nu nog niet. Hier doe ik het niet voor. Als ik in de spiegel zie hoe mager en knokig ik ben geworden, dan denk ik: ooo, wat zie ik er eng uit... (*stilte*) Dat is moeilijk onder ogen te zien. Maar het zijn allemaal uiterlijkheden – die doen er ook toe hoor. Toch wil ik het liefst dat er nog een periode aanbreekt waarin ik nog even naar buiten kan. En ik het hoofdstuk in het boek waarmee ik bezig was kan afmaken.”

Zijn er zinnen die u ooit schreef en nog steeds mooi vindt?

(*stralend*) “Ja! Er schiet me meteen iets te binnen, uit *Het*

slapeloos uur van de nacht. Het gaat over een van die zeldzame kwaadaardige mannen in mijn werk: Geerten-Matthijs Bertolet Bokslag. Als hij wordt gebeld neemt hij op: ‘met Bokslag hier’. En dan staat er: ‘hij liet de naam als een hoef tegen het bakeliet slaan.’ Met zo'n vondst ben ik dan erg blij. Maar *Oesters* kan ik bijvoorbeeld heel moeilijk teruglezen. Dat vind ik achteraf te vrouwelijk-gevoelig geschreven. Ik neig hoe langer hoe meer naar het kortere en zakelijke. Als ik nu alle bijvoeglijke naamwoorden zou moeten halen uit een bundel als *Oefeningen in manhaftigheid* of zo, mijn god, wat zou ik dan veel schrappen! Wat dat betreft heb ik veel verkeerd gedaan, vind ik. En dit is ook een zwakte van mij: dingen die ik zo expliciet zég. Of uitleg. Dat ik te weinig overlaat aan de fantasie van de lezer. Dat vindt mijn zoon ook (*lacht*). Hij is filmer, wij delen de lust om verhalen te vertellen. De schooljuf in mij, die moet ik bestrijden!”

‘Met de taxi door de stad rijden is heerlijk! Zo ben ik opeens weer even deel van het leven’

Maakt u nu de balans op: dit was mijn beste boek?

“Toen ik wist: oké, het is dus afgelopen, en het boek dat ik tot mijn meesterproef heb bestempeld zal niet afkomen, voelde ik heel sterk: goh, wat jammer! Want die andere boeken waren niet goed genoeg. Ik zou nu écht alles wat ik in huis heb laten zien in mijn vijf hoofdpersonen. De jonge, frisse studente, die de *fifties* adoreert. Mijn weemoed had ik vorm willen geven in een vrouw van 86, die in de jaren 50 een traumatische ervaring heeft ondergaan. Er zat ook een frauderende wetenschapper in. Heerlijk, zo'n man beschrijven die helemaal de fout ingaat. En dan had ik nog een figuur die typisch is voor mij, de volstrekt gedreven gek. Een bioloog die in de jaren 50 op Papoea-Nieuw-Guinea op zoek gaat naar een uitgestorven vogel die misschien toch nog leeft. Ik was net toe aan het stuk waarin die man doodgaat; ik vraag me af of ik het nu nog kan beschrijven. Misschien kan ik wel helemaal niet goed meer schrijven. Want ik ben overgevoelig geworden.”

Of juist. Misschien komt u wel dichterbij de kern.

“Dat zou kunnen, dat is interessant. We zullen zien.” ■

RASCHA LEZEN? *Fantoompoezen*, de bundel met columns die Rascha Peper schreef voor *NRC Handelsblad*, is nu verkrijgbaar (Querido, € 14,95).